

SVs integreringspolitiske plattform vedtatt av SVs landsstyre 6. juni 2010  
(Ikke korrekturlest - med forbehold om endringer)

## **ET TREDJE STANDPUNKT: ULIK BAKGRUNN – FELLES FRAMTID**

SVs mål er et solidarisk og inkluderende samfunn, der alle har like muligheter og frihet til å leve sine liv slik de selv ønsker uansett tro, etnisitet eller kulturell bakgrunn. Mangfold er en styrke, ikke en kilde til splittelse. Et flerkulturelt mangfold gjør det norske samfunnet rikere på kunnskap, kulturuttrykk, meninger og livssyn.

To motstridende syn har dominert integreringsdebatten. På den ene siden de som mener at minoritetene skal bli mest mulig like majoriteten og dermed må gi slipp på sin identitet. Og på motsatt side standpunktet om at forskjellige kulturer i et samfunn skal dyrke hvert sitt særpreg og ha sine egne verdier og levemåter, også når disse går på bekostning av grunnleggende fellesverdier. SV arbeider for et tredje standpunkt i integreringspolitikken.

Det tredje standpunkt handler om å insistere på et samfunn med et sett med felles rettigheter og plikter i bunn., der det er rom for store forskjeller i levemåte, kultur og religion. Sv mener at mangfold er en verdi i seg selv. Demokrati, likestilling og sosial utjevning er ufravikelige grunnverdier i det samfunnet Sv arbeider for å skape. Sv vil bekjempe alle forsøk på å bryte med disse verdiene, også når det begrunnes med religion eller kultur.

Dagens integreringsdebatt er ofte preget av generaliseringer og forenklinger. Kunnskap skal være bærende for SVs integreringspolitikk. En kunnskapsbasert debatt vil vise oss to ting. For det første at det går bedre med integreringen enn det de fleste tror. For det andre at det finnes det reelle problemer som krever politisk mobilisering og handling. Tvangsekteskap, arbeidsløshet, diskriminering, overrepresentasjon på enkelte kriminalitetsstatistikker og mindre likestilling i deler av minoritetsbefolkningen skal tas alvorlig av oss på venstresiden. For SV er det viktig å ikke generalisere og kollektivisere skyld for individuelle handlinger, og samtidig støtte krefter som ønsker å bryte undertrykkende strukturer.

Innvandrere er en stor og uensartet gruppe, med svært ulike rettigheter. Asylsøkere, flyktninger, arbeidsinnvandrere, ekteskapsinnvandrere, au-pairer og studenter har ulike utfordringer og ulike forutsetninger for å trives og tilpasse seg til det norske samfunn. Men de har også noen felles utfordringer, som det er viktig at integreringspolitikken tar opp i seg.

Inkludering er en toveisprosess som stiller krav om at både storsamfunnet og innvandrere må tilpasse seg. Myndighetene må sikre gode velferdsordninger som forhindrer at innvandrere blir en ny underklasse, blant annet gjennom å sikre god språkopplæring, styrke innsatsen innenfor kvalifisering til arbeidsmarkedet, bekjempe frafall i videregående skole og skaffe billige barnehager til alle. Arbeidsgivere må få bukt med diskriminering i arbeidslivet og folk flest må mobilisere mot hverdagsrasisme. Samtidig plikter alle å gjøre en innsats for å lære språk og komme i

arbeid. Det er viktig at minoritetsmiljøene selv mobiliseres når enkelte vil isolere seg fra samfunnet, og at det mobiliseres til deltakelse på fellesarenaer, alt fra foreldremøter og idrettslag til deltakelse i valg.

Både minoriteter og etniske nordmenn må forstå at minoritetsbefolkningen ikke er gjester, men del av det samme fellesskap hvor vi er avhengig av at alle er ytere for å bygge en felles framtid.

Store sosiale forskjeller er gift for et samfunn. Sosial utjevning er et mål for det samfunnet SV ønsker å skape. Minoritetsbefolkningen har generelt dårligere levekår sammenlignet med resten av befolkningen. Bekjempelse av klasseforskjeller er derfor helt sentralt for å skape et tolerant samfunn og lykkes med integrering. Det flerkulturelle samfunnet trenger derfor et sosialistisk parti og en sosialistisk politikk!

*SVs inkluderingspolitikk baserer seg på tre prinsipper: respekt for grunnleggende fellesverdier, bekjempelse av klasseforskjeller og kamp mot diskriminering og rasisme*

## **1. Grunnleggende fellesverdier**

En forutsetning for et velfungerende flerkulturelt samfunn er at det bygges på et sett med felles rettigheter og plikter. SV arbeider for at det norske samfunnet skal baseres på demokrati, likestilling og sosial utjevning. Dette er universelle verdier som står sterkt i Norge som resultat av politisk og sosial kamp gjennom mange tiår, og ikke noe vi kan ta for gitt som “norske verdier”.

Demokrati, likestilling og sosial utjevning bidrar til at Norge, i følge FN, er et av verdens beste land å bo i. For mange av dem som flykter fra undertrykkelse er det nettopp disse verdiene som gjør Norge til et attraktivt land å bosette seg i.

### **1.1 Demokrati**

Demokrati innebærer at innbyggerne skal ha makt og innflytelse over beslutninger som påvirker deres hverdag og sikres mulighet til politisk deltakelse. Demokrati innebærer også at alle mennesker har krav på de samme grunnleggende rettighetene i form av rettssikkerhet, ytringsfrihet, religionsfrihet og likestilling. SV vil styrke og utvide demokratiet i Norge slik at makt og deltakelse blir virkelighet for alle. Dette arbeidet inviterer vi både innfødte og innvandra nordmenn til å delta i.

#### *Samfunnsmakt, politisk deltakelse og frivillighet*

Minoritetsbefolkningen er underrepresentert på alle områder hvor det utøves samfunnsmakt i Norge. Det er en stor utfordring for demokratiet, for uten representasjon er det vanskelig for en gruppe å både kreve sin rett og bli avkrevd sin plikt. SV vil være en pådriver for å styrke arbeidet med å rekruttere flere personer med minoritetsbakgrunn til politiske organer og vil ha egne rekrutteringsplaner for å nå dette målet i eget parti.

SV vil styrke støtten til oppstart og drift av organisasjoner som arbeider for etnisk likestilling, rettigheter og politisk skoloring av personer med minoritetsbakgrunn. SV mener kunnskap om det norske politiske systemet og påvirkningsmuligheter skal være en obligatorisk del av introduksjonsordningen. Kvaliteten i introduksjonsprogrammet må heves og kommunene må bli flinkere til å benytte seg av eksterne ressurser, som frivillige organisasjoner og politiske aktører.

For å sikre rettsprinsippet om å dømmes av likemenn, vil SV arbeide for å rekruttere flere meddommere og medlemmer av meklingsorganer fra de etniske minoritetene. SV mener utvelgelseskriteriene må innrettes på en måte som sikrer økt rekruttering av personer med minoritetsbakgrunn.

Deltakelse i foreningslivet skaper fellesskap, er en inngangsport til organisasjonslivet og gir opplæring i hvordan det norske demokratiet fungerer og det er derfor et grunnlag for fordeling av makt. Personer med minoritetsbakgrunn er sterkt underrepresenterte i alle typer frivillige organisasjoner i Norge. Idrettslag, friluftsgårder, ungdomsforeninger, fagforeninger og politiske partier er viktige arenaer for integrering og inkluderingen. Det derfor et mål å øke minoritetenes deltakelse i frivillige organisasjoner. SV vil jobbe for at flere frivillige organisasjoner gjør en målrettet innsats for å øke andelen med minoritetsbakgrunn blant medlemmene, særlig blant jenter og kvinner.

SV mener det offentlige må gi frivillige organisasjoner en sterkere rolle i integrerings- og inkluderingsarbeidet av flyktinger, familie- og arbeidsinnvandrere. Organisasjonene og frivillig arbeid bidrar til å styrke kontakt i nærmiljøet og til å tilrettelegge for samhandling og nettverksbygging mellom personer med innvandrerbakgrunn og majoritetsbefolkningen. SV mener at også foreninger med utgangspunkt i en etnisk gruppe eller nasjonalitet kan spille en positiv rolle. Derfor ser SV støtte til slike foreninger som et bidrag til å styrke demokrati og deltakelse.

Foreldre med minoritetsbakgrunn deltar i mindre grad i aktiviteter i barnas idrettslag. Dette kan gjelde alt fra å kjøre barn til og fra trening og kamper til å påta seg mer krevende treneroppgaver og laglederverv. Dette kan blant annet skyldes dårlig økonomi, mangel på tilgang til bil, at mange med innvandrerbakgrunn har kveldsarbeid eller manglende kunnskap om frivillige organisasjoner og norsk dugnadskultur. For å sikre driften av frivillige organisasjoner, kan det være nødvendig med økt offentlig støtte til foreninger som har problemer med manglende foreldredeltakelse. For å øke deltakelse innenfor idrettslag vil SV arbeide for gode økonomiske støtteordninger, arbeide for at idretts- og organisasjonsledelse blir etablert som alternativt valgfag på ungdomsskolen og i videregående skole, samt at opplæring i idrettsledelse kan være et alternativ i introduksjonsprogrammet.

Mens personer med innvandrerbakgrunn utgjør 20 prosent av borettslagsbefolkningen, representerer de bare 6,1 prosent av borettslagsbefolkningen som har et styreverv. SV mener det bør settes i gang en informasjonskampanje om hvordan borettslag fungerer spesielt rettet mot personer med minoritetsbakgrunn, i tillegg til å oppfordre styrene i borettslag om aktivt å rekruttere personer med minoritetsbakgrunn.

SV vil:

- Styrke arbeidet med å rekruttere flere personer med minoritetsbakgrunn til politiske organer og vil ha egne rekrutteringsplaner for å nå dette målet i eget parti.
- Styrke støtten til oppstart og drift av organisasjoner som arbeider for etnisk likestilling, rettigheter og politisk skoling av personer med minoritetsbakgrunn.
- Utvikle og støtte tiltak for økt valgdeltakelse fra minoritetene
- Sikre bevilgninger til språklige og kulturelle formål og organisasjoner
- Rekruttere flere meddommere og medlemmer av meklingsorganer fra de etniske minoritetene.
- Gi frivillige organisasjoner en sterkere rolle i integrerings- og inkluderingsarbeidet av flyktninger, familie- og arbeidsinnvandrere, uten at disse skal overta det offentlige ansvar for integreringen
- arbeide for at organisasjonsledelse blir etablert som alternativt valgfag på ungdomsskolen og i videregående skole, samt at opplæring i idrettsledelse kan være et alternativ i introduksjonsprogrammet.
- Jobbe for at mer offentlig informasjon er tilgjengelig på flere språk

### *Mangfold*

I en global verden blir det mer og mer naturlig at mennesker har tilhørighet i mer enn ett land og en kultur. Det trenger ikke gjøre folk til mindre lojale borgere av Norge. Vårt fellesskap skal ha rom for mange måter å være norsk på. Minoritetsbefolkningen er ikke en ensartet gruppe, men består av mennesker med svært ulike erfaringer og bakgrunn, som har rett til å bli behandlet som enkeltindivider.

SV vil åpne opp for muligheten til å erverve dobbelt statsborgerskap som et viktig skritt mot et mer åpent og inkluderende samfunn med forståelse og aksept for en befolkning som har tilknytning til opptil flere land og kulturer. Dette på linje med de fleste av våre naboland som vi sammenligner oss med. SV vil redusere vilkåret om botid til 5 år for å erverve statsborgerskap.

Mennesker med flerkulturell og tospråklig bakgrunn er en ressurs for det norske samfunnet. SV vil styrke og nyttiggjøre morsmålsferdighetene til ungdom gjennom utvidet tilbud om morsmålsopplæring og bevisst satsing på å rekruttere ungdom med flerkulturell bakgrunn til yrker som krever flerkulturell forståelse. SV vil støtte minoritetsorganisasjoner som driver kulturarbeid.

SV vil:

- Åpne opp for muligheten til å erverve dobbelt statsborgerskap og redusere vilkåret om botid til 5 år for å erverve statsborgerskap.
- Utvide tilbud om morsmålsopplæring
- Øke innsatsen for å rekruttere ungdom med flerkulturell bakgrunn til yrker som krever flerkulturell forståelse

### *Ytringsfrihet*

En fri samfunnsdebatt er demokratiets livsnerve. SV vil derfor forsvare og styrke ytringsfrihetens kår. Det innebærer å forsvare retten til ytringer også når de kan

oppleves som sårende eller krenkende hos majoriteten eller en minoritet, og ytringer som fremmer holdninger SV vil bekjempe. Å hindre eller motarbeide at disse å komme til uttrykk i offentligheten er ikke veien å gå for å vinne fram i kampen for mangfold, toleranse og likeverd.

I et levende demokrati vil det alltid foregå en diskusjon om ytringsfrihetens rammer. Ytringer kan ikke frakobles enhver vurdering av hvordan de oppfattes og tolkes. SV mener dette er et ansvar som ligger hos den enkelte. Det er ingen tvil om at mange ytringer i det offentlige rom i dag vanskelig kan beskrives som annet enn hets, særlig mot muslimer og jøder, men også minoriteter som homofile. Dette må møtes med aktiv kritikk av ytringene. Pressestøtten må brukes aktivt for å sikre at minoriteter og minoritetsperspektiver kommer til orde i det offentlige ordskiftet.

Grensene for ytringens frihet skal som hovedregel defineres av etisk bevissthet, ansvarsfølelse og empati – ikke av lovverket.

### *Religionsfrihet*

Norge er et samfunn med stort religiøst mangfold. I tillegg er det mange som ikke bekjenner seg til noen religion. Full religionsfrihet forutsetter likestilling mellom ulike religioner og livssyn og at staten er nøytral i trosspørsmål. SV mener at religion er et privat anliggende og jobber for et fullstendig skille mellom stat og kirke.

SV ønsker mest mulig sekulære fellesarenaer for å hindre at bestemte livssyn skal dominere i så stor grad at andre blir diskriminert, overkjørt eller skadelidende. Samtidig forsvarer SV enkeltmenneskets rett til fritt å gi uttrykk for sin religion gjennom bruk av symboler, utøvelse og tilbedelse privat og offentlig.

SV mener det skal ligge svært tungtveiende hensyn til grunn for å innføre begrensninger i retten til å bære klesplagg eller symboler som uttrykker religiøs tilhørighet. Det er ingenting som tilsier at en jøde, muslim, sikh, kristen eller andre som benytter religiøse plagg eller symboler ikke kan utøve sin myndighet som dommer, politi eller annen offentlig tjenestemann på en måte som sikrer rettssikkerhet og likebehandling. Det bør derfor være rom for å bruke religiøse plagg som ikke er ansiktsdekkende og symboler tilpasset etatenes uniformering.

SV mener at utdanningsinstitusjoner skal kunne kreve at lærere og elever skal vise ansiktet. Det samme skal gjelde arbeidslivet. Arbeidsgiver på den enkelte arbeidsplass bør ha anledning til å begrense bruk av ansiktsdekkende religiøse klesplagg i stillinger når det er saklige grunner for det.

SV ønsker å legge til rette for at flere religiøse ledere i norske trossamfunn har bakgrunn fra og kjenner til Norge. Vi er positive til å utvikle imam-utdanning på norske læresteder i dialog med muslimske miljøer.

SV deler Barneombudets bekymring for barn i ulike isolerte trossamfunn i Norge. Det er et problem at barn ikke får delta i deler av ordinær undervisning i skolen på grunn av religiøse oppfatninger. SV ønsker en gjennomgang av hvilke fritak som gis fra grunnskoleundervisning basert på foreldrene religiøse oppfatninger.

Ikke alle barn opplever det som et fritt valg om de må bære religiøst begrunnede plagg eller symboler. Voksne som påtvinger barn religiøst begrunnede symboler er ikke begrenset til muslimer, men gjelder alle trossamfunn. SV vil arbeide for en aktiv dialog mellom foreldre, barn, skoler, Utdanningsetaten, tros- og livssynssamfunn og andre relevante organisasjoner med det formål at ingen barn skal oppleve at de pålegges å bruke religiøst begrunnede plagg eller symboler. Det er viktig at alle barn uavhengig av kjønn og foreldres livssyn sikres den samme mulighet til utfoldelse i barndommen.

SV vil:

- Tillate bruk av religiøse plagg eller symboler i offentlige yrker som dommer, politi eller annen offentlig tjenestemann
- Utvikle imam-utdanning på norske læresteder i dialog med muslimske miljøer.
- Arbeide for en aktiv dialog mellom foreldre og skolen med det formål at ingen barn skal oppleve at de pålegges å bruke religiøst begrunnede plagg eller symboler

## **1.2 Likestilling**

Norge er et av landene i verden hvor likestillingen mellom menn og kvinner har kommet lengst, blant annet takket være venstresidens kamp for kvinners rett til å arbeide og gode velferdsordninger som foreldrepermisjon og barnehager. Lønnsforskjellene mellom menn og kvinner, mannsdominansen i politiske organer, styreverv og lederstillinger, og på omfanget av menns vold mot kvinner i norske hjem viser oss at det likevel er langt igjen til full kvinnefrigjøring i Norge. Denne virkeligheten minner oss om at likestilling ikke er kulturbestemt, og ingen spesifikk norsk verdi.

Kampen for likestilling handler om å kreve at alle slutter opp om universelle rettigheter. De viktigste tiltakene er derfor også de universelle tiltakene som styrker alle kvinners rettigheter, enten det dreier seg om rett til arbeid, omsorg for barn eller frihet fra vold.

### *Arbeid*

Ikke-vestlige minoritetskvinner er ofte mer utsatt i arbeidslivet fordi de er lite organiserte, og de jobber generelt i bransjer med usikre arbeidsforhold og i jobber med dårlige forutsetninger for samhold. Stor kvinnelig deltakelse i yrkeslivet, med den selvstendighet og samfunnsposisjon det medfører, er den viktigste forutsetningen for likestilling. Økt yrkesdeltakelse for minoritetskvinner er et sentralt tiltak for å bekjempe barnefattigdom og vil styrke inkluderingen ved å bekjempe isolering av kvinner og barn. SV vil utvide ordningen Ny sjanse, som er særlig rettet inn mot å sikre kvinner med minoritetsbakgrunn mulighet til å kvalifisere seg for arbeidslivet, flere steder i landet.

Minoritetsbefolkningen bruker kontantstøtte i større grad enn befolkningen for øvrig, og fører dermed til at flere kvinner med etnisk minoritetsbakgrunn holdes utenfor arbeidslivet, og at barn med etnisk minoritetsbakgrunn går i barnehage. SV vil avvikle

kontantstøtten, og gjennomgå eventuelt andre velferdsordninger som kan ha negative konsekvenser for integreringen.

### *Sosial kontroll*

I enkelte minoritetsmiljøer er mangelen på likestilling større enn i befolkningen ellers. Dette kan gi seg utslag i mangel på selvbestemmelse, begrensninger i kontakt og deltakelse i samfunnslivet, men også vold og tvang begrunnet i tradisjon og kultur. Åpenhet og ærlighet om slike realiteter er en forutsetning for å kunne løse problemene. SV arbeider for at alle kvinner fullt ut skal likestilles i samfunnet. Det innebærer at kvinnene blir økonomisk uavhengige ved å styrke deres muligheter til utdanning og arbeid. Men det handler også om å endre tradisjonelle kjønnsroller og motarbeide konservative holdninger som innskrenker kvinners rett til selv å bestemme rammene for sitt eget liv.

Kvinner med minoritetsbakgrunn møter ofte doble barrierer. Både i form av sosial kontroll i eget miljø og storsamfunnets fordommer mot deres opphav. Mange kvinner med minoritetsbakgrunn blir trakassert på grunn av måten de klær seg, enten de velger å kle seg i tradisjonelle eller i vestlige klær - med eller uten hijab. SV vil gå i front i kampen mot alle former for moralpoliti og diskriminering som begrenser kvinners frihet i det offentlige rom.

SV mener ansiktsdekkende religiøse plagg er kvinneundertrykkende, fordi det reduserer kvinnens handlefrihet og handler om sosial kontroll over kvinner. SV mener derimot at et forbud mot bruk av slike plagg i offentligheten vil kunne virke mot sin hensikt og bidra til ytterligere isolasjon av kvinnene det gjelder. Dessuten vil det bryte med liberale prinsipper og kunne komme i strid med menneskerettighetene.

SV vil arbeide for større aksept for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner i etniske minoritetsmiljøer og religiøse miljøer, blant annet gjennom holdningsskapende arbeid.

### *Vold i nære relasjoner*

Vold mot kvinner er et hinder for likestilling og krenker kvinners fundamentale rettigheter og friheter. Bruken av norske krisesentrene er i endring. Mens flertallet av dagbrukerne er etnisk norske kvinner, er andelen av kvinner med minoritetsbakgrunn som benytter seg av krisesentrenes botilbud økende og utgjør nå mer enn halvparten av brukerne. Overgriperne er både etnisk norske menn og minoritetsmenn.

SV vil bedre tilbudet for voldsutsatte kvinner, blant annet gjennom omvendt voldsalarm, og sikre god bemanning og kompetanse på krisesentrene. Siden minoritetskvinner i mindre grad har egen inntekt enn etnisk norske kvinner har de færre muligheter til å bryte ut av voldelige forhold. En styrkning av minoritetskvinnens muligheter til å bli økonomisk uavhengig, gjennom norskopplæring, kvalifiseringsprogram og arbeid, er derfor nødvendig.

Innvandrerkvinner som utsettes for vold fra sine norske ektemenn er ekstra utsatt siden de ofte er økonomisk avhengig av mannen og frykter at de vil miste oppholdstillatelsen dersom de går fra han. Mange kvinner velger derfor å forbli i

voldelige og noen ganger livstruende forhold av økonomiske årsaker. Kvinner som kommer til Norge for å gifte seg med norske menn må få informasjon om at de ikke mister oppholdstillatelsen om de går fra en voldelig mann.

SV vil styrke satsingen på holdningsskapende arbeid rettet mot minoritetsmiljøer. Religiøse ledere og minoritetsorganisasjoner må trekkes med i dette arbeidet. SV vil styrke tilbud som Reform, Alternativ til vold og andre som jobber med menns konflikthåndtering. Spesielt må kunnskap og kompetanse for å nå og hjelpe menn med minoritetsbakgrunn styrkes.

Kunnskapsbehovet for hvilke lover og regler som gjelder i det norske samfunnet er stort for flere med minoritetsbakgrunn. For eksempel gjelder dette i visse miljøer forbudet mot fysisk avstraffelse som en del av barneoppdragelsen. Her gjelder det nulltoleranse. SV vil styrke informasjonsarbeidet og opplæringen i regelverket gjennom økt støtte til frivillige organisasjoner som driver slikt arbeid på asylmottak og voksenopplæringsentre. Dette må også inngå som en obligatorisk del i introduksjonsprogrammet.

Vold i nære relasjoner omfatter ikke bare vold fra partner og tidligere partner, men også vold fra andre familiemedlemmer, herunder giftepress og tvangsekteskap og vold på grunnlag av seksuell orientering.

Tvangsekteskap er forbudt etter norsk lov og innebærer brudd på menneskerettighetene. SV vil stå først i kampen mot denne typen overgrep mot unge mennesker. Arbeidet for å bekjempe tvangsekteskap må opptrappes gjennom et bredt holdningsskapende arbeid og gjennom å utvide ordningen med minoritetsrådgivere på videregående skoler. Kompetansen på feltet må heves og hjelpetilbudet til ofre for tvangsekteskap må styrkes. Kampen mot tvangsekteskap må også omfatte lesbiske og homofile som tvinges inn i heterofile ekteskap. SV vil at det skal lages en ny handlingsplan mot tvangsekteskap i tiden etter 2011, der kampen mot tvangsekteskap trappes opp, som også inkluderer tiltak til å motarbeide andre former for sosial kontroll.

Kjønnslemlestelse er et svært grovt og straffbart overgrep. SV vil styrke arbeidet mot kjønnslemlestelse gjennom informasjonstiltak, en styrket skolehelsetjeneste, økt kompetanse i skoler og barnehager, og et bedre hjelpetilbud for dem som frykter eller har blitt utsatt for overgrep. Skolehelsetjenesten må tilføres ressurser for å gjennomføre en helseforebyggende samtale med alle elever. De eksisterende tiltakene mot kjønnslemlestelse må kontinuerlig evalueres.

SV vil:

- Avvikle kontantstøtten og utvide ordninger som er særlig rettet inn mot å sikre kvinner med minoritetsbakgrunn mulighet til å kvalifisere seg for arbeidslivet
- Trappe opp kampen mot tvangsekteskap gjennom et bredt holdningsskapende arbeid og gjennom å utvide ordningen med minoritetsrådgivere på videregående skoler.
- Styrke arbeidet mot kjønnslemlestelse gjennom informasjonstiltak, en styrket skolehelsetjeneste, økt kompetanse i skoler og barnehager, og et bedre hjelpetilbud for dem som frykter eller har blitt utsatt for overgrep

- Sørge for at nyankomne innvandrere og flyktninger skal få god informasjon om deres rettigheter på viktige temaer på deres eget språk eller et språk som de forstår

### **1.3 Sosial utjevning**

Sosial utjevning skal være en grunnleggende verdi i det norske samfunnet. Velferdsordninger som bidrar til små sosiale forskjeller og høy sysselsetting har historisk sett hatt en sterk politisk oppslutning i Norge. Folketrygden, som er bærebjelken i den norske velferdsmodellen, har til hensikt å bidra til utjevning av inntekt og levekår. SV vil jobbe for å utvikle velferdsstaten for å sikre at alle blir inkludert i velferdssamfunnet.

## ***2. Bekjempelse av klasseforskjeller og diskriminering***

En politikk for å utjevne klasseforskjeller er avgjørende for å oppnå bedre inkludering. Alle skal ha samme muligheter til arbeid, utdanning, bolig og velferd.

### **2.1 Språk**

Å beherske språket i det samfunnet en bor i, er en absolutt forutsetning for å lykkes. Språket er nøkkelen til kontakt med andre, til vennskap, til forståelse av kulturfenomener og for å kunne tilpasse seg og beherske en jobb.

SV mener at også arbeidsinnvandrere og familiegjenforente skal få tilbud om norskopplæring. Språkopplæring må gjerne kombineres med praktisk læring – enten yrkesbasert, hobbybasert eller i andre praktiske sammenhenger.

Det må tilrettelegges bedre for språkopplæring på arbeidsplassen, og innsatsen for voksenopplæring og getter- og videreutdanning for personer med minoritetsbakgrunn må styrkes.

SV vil:

- At alle innvandrere skal få gratis eller rimelig tilbud om norskopplæring
- At norskopplæring skal være en rett og en plikt for mennesker som får varig opphold i landet
- Utvide dagens rett og plikt til norskopplæring fra 300 til 600 timer

### **2.2 Arbeid**

Mennesker med minoritetsbakgrunn bidrar stort til den økonomiske utviklingen i Norge. SV vil sikre at mennesker med minoritetsbakgrunn ikke blir diskriminert og får tilgang til de jobbene de er kvalifisert for. Arbeid og språkkunnskaper er nøkkelen til å bli en aktiv deltaker i samfunnet. Det er derfor en stor utfordring for inkluderingen at arbeidsløsheten blant innvandrere er omkring tre ganger høyere enn nivået i befolkningen for øvrig. Personer med minoritetsbakgrunn har i tillegg lavere

organisasjonsgrad, mindre faste arbeidsforhold og er særlig sårbare i krisetider. SV mener at tiltak for å fremme norskkunnskaper og kompetanseutvikling for minoritetsbefolkningen må prioriteres. Kraftige virkemidler må settes inn for å hindre sosial dumping. Dette gjelder både økt myndighetskontroll, rettigheter til fagbevegelsen og allmenngjøring av tariffavtaler.

SV mener det må gjøres enklere å få godkjent utdanning og relevant arbeidserfaring fra utlandet. Det må etableres ordninger for å bidra til relevant arbeid for minoritetspersoner med høyere utdanning. NAV må styrkes slik at de kan drive aktiv arbeidsformidling, rådgivning og oppfølging overfor arbeidsgivere for å få ned arbeidsløshet blant minoritetsbefolkningen

SV vil arbeide for bedre oppfølging fra introduksjonsprogrammene i overgang til arbeidsmarkedet. Spesielt i distriktene er det et problem med fraflytting etter endt introduksjonsprogram på grunn av mangel på arbeids- og praksisplasser. Også næringslivet må vise samfunnsansvar ved å legge til rette for inkludering av minoriteter i arbeidslivet.

Diskriminering på arbeidsmarkedet er utbredt. Særlig ikke-vestlige arbeidssøkere blir utsatt for at arbeidsgivere driver systematisk forskjellsbehandling, og blir valgt bort selv om de er overkvalifisert for stillingen. SV vil styrke arbeidet mot diskriminering i arbeidslivet både når det gjelder ansettelser og avansering. Blant annet ved å utvide den statlige ordningen som går ut på å innkalle minst en innvandrertil intervju dersom det finnes kvalifiserte søkere til også å omfatte kommunale og fylkeskommunale stillinger. SV vil innføre kvotering av minoritetsspråklige arbeidssøkere ved ansettelser i offentlig sektor, og vil pålegge all offentlig virksomhet å ha rekrutteringsplaner for personer med minoritetsbakgrunn. Antidiskrimineringsbestemmelser må inn i lov om offentlige anskaffelser og i regelverk for kjøp av varer og tjenester.

SV vil:

- Gjøre det enklere å få godkjent utdanning og relevant arbeidserfaring fra utlandet
- Sikre deltakere i introduksjonsprogrammene en bedre oppfølging i overgang til arbeidsmarkedet
- Tilrettelegge bedre for språkopplæring på arbeidsplassen
- Styrke innsatsen for voksenopplæring og etter- og videreutdanning for personer med minoritetsbakgrunn
- Styrke arbeidet mot diskriminering i arbeidslivet.
- Innføre kvotering av minoritetsspråklige arbeidssøkere ved ansettelser i offentlig sektor
- Pålegge all offentlig virksomhet å ha rekrutteringsplaner for personer med minoritetsbakgrunn
- Antidiskrimineringsbestemmelser må inn i lov om offentlige anskaffelser og i regelverk for kjøp av varer og tjenester.

### 2.3 Oppvekst, barnehager, skole

Alle barn har rett til en trygg og god oppvekst. Fattigdom, sykdom, sosiale problemer eller manglende norskkunnskaper gir noen barn dårligere utgangspunkt enn andre. SV vil styrke innsatsen på alle områder som bidrar til å utjevne sosiale forskjeller. Å gi alle barn gode læringsvilkår slik at de opparbeider seg kunnskap og gode grunnleggende ferdigheter på skolen, er en forutsetning for å hindre at vi får et samfunn der klasseforskjeller følger etniske skiller.

#### *Barnevern*

SV vil styrke barnevernet. Barn og unge med innvandrerbakgrunn får oftere hjelp fra barnevernet enn andre barn og unge. SV vil arbeide for å øke andelen ansatte med innvandrerbakgrunn i barneverntjenesten for å styrke den flerkulturelle kompetansen og gi arbeidet større legitimitet hos minoritetsfamilier. Det er nødvendig å styrke innsatsen for å forebygge omsorgsovertakelse av barn med minoritetsbakgrunn. SV vil øke rekrutteringen av fosterforeldre med minoritetsbakgrunn.

Enkelte barn blir tatt med ut av landet mot sin vilje. Disse barna trenger oppfølging og hjelp. SV vil derfor opprette en internasjonal avdeling i barnevernet som skal være et ressurscenter for de norske konsulatene, skoler og andre som de skal kunne ringe for å få faglig hjelp til hvordan de skal gå fram. De må også ha mulighet for å yte direkte bistand.

Barnevernloven gjelder for alle barn i Norge, uavhengig av oppholdsstatus. SV vil arbeide for at barnevernet også skal ha ansvaret for enslige mindreårige asylsøkere mellom 15 og 18 år.

#### *Barnehager og skole*

I et flerkulturell Norge er barnehage og skole våre viktigste fellesarenaer hvor forskjellige religioner, kulturer, levemåter og språk møter hverandre. Barnehage er avgjørende for å sikre at barn med minoritetsbakgrunn lærer seg norsk før de begynner på skolen, og dermed får en best mulig skolestart. Å sikre billige barnehageplasser til alle er en effektiv inkluderingspolitikk. SV vil innføre en ordning med 12 timer obligatorisk gratis kjernetid i barnehagen for femåringer. Det må ansettes flere tospråklige assistenter og førskolelærere.

SV vil arbeide for at fellesskolen bevares og styrkes. SV er skeptisk til kjønnsdelt undervisning og imot en elevsammensetning som skiller barn etter etnisk bakgrunn. Klassedeling og annen organisering i skolen skal kun ha en pedagogisk begrunnelse. SV mener at foreldrenes økonomi ikke skal stå i veien for at barn skal kunne delta på viktige integreringsarenaer og vil derfor gå inn for en times gratis SFO daglig med målrettet leksehjelp, fysiske aktiviteter og kulturaktiviteter.

God kunnskap i eget morsmål er en forutsetning for at barn skal kunne lære seg andre språk. Morsmål har en positiv egenverdi da den er kilde til identitet, gir tilgang til flere kulturer og muliggjør kontakt med slekt. Flerspråklighet er en ressurs både for den enkelte og for fellesskapet. SV mener derfor at alle barn som ønsker det, så langt

som praktisk mulig skal tilbys morsmålsopplæring og tilbud om morsmål på forskjellige nivåer.

Foreldre som tar barn ut av skolen over lengre tid uten at dette er forhåndsgodkjent, må følges tett opp av skole og barnevern før eventuelle sanksjoner iverksettes. Dersom en slik oppfølging ikke gir resultater, vil SV vil foreslå at kutt i barnetrygden iverksettes som et tiltak for å sikre barnas rettigheter. SV mener det må utarbeides systemer som sikrer at barn som kommer tilbake til Norge fra lengre utenlandsopphold blir registrert slik at de får sin rettmessige skolegang. SV går inn for et nasjonalt skoleregister.

Samarbeidet mellom hjem og skole må styrkes ved at foreldremøtene tilrettelegges som inkluderingsarenaer. SV vil legge til rette for at tolketjenesten skal være tilgjengelig for å sikre at ikke manglende språkkunnskaper hindrer kontakt mellom foreldre og skole. Barn skal slippe å fungere som tolk mellom foreldre og ansatte i skolen

På grunn av bosettingsmønsteret har det de siste tiårene vært en tendens til sterkere segregering i skoler og barnehager i Oslo, Drammen og enkelte andre byer. Det er også tendenser til at en del ressurssterke foreldre med både majoritets og minoritetsbakgrunn søker barna vekk fra skolekretser med høy minoritetsandel. Denne utviklingen vanskeliggjør integreringen fordi det svekker norskopplæringen og bidrar til å forsterke og opprettholde sosiale forskjeller. SV ønsker derfor å vurdere ulike tiltak for å hindre segregering, som for eksempel justering av inntaksområder for barnehager og skoler. Alle elever i grunnskolen skal ha rett til å gå på en nærmiljøskole. SV er motstander av å innføre bussing av elever mot foreldre og elevers eget ønske. Skoler med elever som trenger ekstra oppfølging, enten det skyldes minoritetsbakgrunn eller andre forhold, skal få en større andel av skolebudsjettene enn i dag. SV vil styrke den flerkulturelle kompetansen til rådgiverne i skolen, ansette flere egne minoritetsrådgivere, og rekruttere flere lærere med minoritetsbakgrunn. Skolens innhold må videreutvikles med hensyn til å gjenspeile en flerkulturell virkelighet.

SV støtter dagens privatskolelov som sikrer drift av privatskoler med alternativ pedagogikk. Hvis vi opplever ny vekst i antallet religiøse skoler i årene som kommer må tiltak for å stoppe nyetableringer vurderes.

Ungdoms- og fritidsklubber er viktige flerkulturelle arenaer som forbygger sosiale problemer. SV vil derfor arbeide for å øke støtten til disse.

SV vil:

- Styrke barnevernet og arbeide for å øke andelen ansatte med innvandrerbakgrunn i barneverntjenesten
- Opprette en internasjonal avdeling i barnevernet som skal være et ressurscenter for de norske konsulatene, skoler og andre som de skal kunne ringe for å få faglig hjelp til hvordan de skal gå fram for å hjelpe norske barn som trenger hjelp i utlandet

- Innføre en ordning med 12 timer obligatorisk gratis kjernetid i barnehagen for femåringer og jobbe for at det ansettes flere tospråklige assistenter og førskolelærere.
- Gi alle barn som ønsker det, så langt som praktisk mulig skal tilbys morsmålsopplæring og tilbud om morsmål på forskjellige nivåer.
- Foreslå at kutt i barnetrygden iverksettes som et tiltak for å sikre barnas rettigheter når foreldre tar barn ut av skolen over lengre tid uten at dette er forhåndsgodkjent
- Foreslå at det utarbeides systemer som sikrer at barn som kommer tilbake til Norge fra lengre utenlandsopphold blir registrert slik at de får sin rettmessige skolegang. SV går inn for et nasjonalt skoleregister.
- Gjøre tolketjenesten skal være tilgjengelig for å sikre at ikke manglende språkkunnskaper hindrer kontakt mellom foreldre og skole
- Vurdere ulike tiltak for å hindre segregering, som for eksempel justering av inntaksområder for barnehager og skoler
- Gi skoler med elever som trenger ekstra oppfølging, enten det skyldes minoritetsbakgrunn eller andre forhold, skal få en større andel av skolebudsjettene enn i dag.
- Styrke den flerkulturelle kompetansen til rådgiverne i skolen, ansette flere egne minoritetsrådgivere, og rekruttere flere lærere med minoritetsbakgrunn.

## 2.4 Utdanning og kompetanse

Ungdom med minoritetsbakgrunn tar i større grad enn ungdom totalt sett i høyere utdanning. Det har vært en sterk økning i denne gruppa, særlig blant jenter. Samtidig viser nasjonale prøver i skolen at elever med minoritetsbakgrunn har dårligere læringsutbytte enn andre elever. Unge med innvandrerbakgrunn er overrepresenterte blant dem som ikke fullfører videregående opplæring. Dette gjelder særlig guttene. SV vil styrke ungdomsgarantien med mål om at lediggående ungdom under 25 år skal få tilbud om jobb, utdanning eller aktivitet innen 3 måneder.

Mange elever, særlig de med minoritetsbakgrunn, som har fullført den teoretiske delen av videregående skole har vansker med å få lærlingplass. Det trengs et krafttak for å øke antallet lærlingplasser, og kommunale og statlige arbeidsplasser må ta et særlig ansvar for å sikre lærlingplasser til minoritetsspråklige elever. SV vil reformere lærlingeordningen. En slik reform skal munne ut i en lovfestet rett til lærlingplass.

SV jobber for at flerkulturell kompetanse skal inngå som en obligatorisk del av grunnutdanningen i sentrale profesjonsutdanninger som lærer-, politi-, helsepersonell-, sosionom/barnevernspedagog, tollinspektører og andre.

SV vil:

- at all ungdom under 25 år tilbys en jobbgaranti, utdanning eller aktivitet.
- at flerkulturell kompetanse skal inngå som en obligatorisk del av grunnutdanningen i sentrale profesjonsutdanninger som lærer-, politi-, helsepersonell-, sosionom/barnevernspedagog, tollinspektører og andre.

## 2.5 Bolig og arealplanlegging

En god sosial boligpolitikk er forutsetningen for en god integreringspolitikk. Mangel på rimelige boliger fører til at de med lavest betalingsevne utestenges fra boligmarkedet, og bidrar dermed til økende sosiale forskjeller. Personer med minoritetsbakgrunn kommer dårligere ut når det gjelder bolig i forhold til resten av befolkningen, ved at de bor trangere og i større grad leier enn eier. Mange opplever i tillegg diskriminering på boligmarkedet.

SV arbeider derfor at det årlig må bygges flere ikke – kommersielle utleieboliger og lavinnskuddsboliger. SV mener at tilskuddet til boligetablering må økes. SV har i regjering vært med på å styrke bostøtten betraktelig slik at flere får råd til å bo. Ved en videre styrking av bostøtten bør barnefamilier prioriteres. SV vil innføre ny lov om ikke-kommersielle utleieboliger og lavinnskuddsboliger for å sikre at husleie- og boligsubsidier kun går til å skaffe ungdom og folk med dårlig råd et sted å bo. SV vil motarbeide diskriminering på boligmarkedet gjennom en streng håndheving av antidiskrimineringslovverket og gjennom informasjons- og holdningsarbeid.

Arealplanleggingen må sikre varierte bomiljøer gjennom at det bygges både eneboliger, rekkehus og rimelige leiligheter i samme området. I tillegg må det være en god geografisk spredning av kommunale boliger, og det å kjøpe kommunale boliger integrert i sameier og borettslag bør gjøres i større utstrekning. Ved prosjektering av nye bomiljøer, må man sørge for at det er tilstrekkelig med gode møteplasser, herunder parker, lekeplasser, fotball- og basketballbaner og lokale samfunns- og bygdehus. SV vil arbeide for å utvikle og oppruste boområder med dårlige levekår for å skape gode bomiljøer for alle, blant annet ved å styrke Husbanken mulighet for å bidra til slikt arbeid.

SV vil:

- at det årlig må bygges flere ikke – kommersielle utleieboliger og lavinnskuddsboliger og at tilskuddet til boligetablering økes
- innføre ny lov om ikke-kommersielle utleieboliger og lavinnskuddsboliger for å sikre at husleie- og boligsubsidier kun går til å skaffe ungdom og folk med dårlig råd et sted å bo
- vil arbeide for å utvikle og oppruste boområder med dårlige levekår for å skape gode bomiljøer for alle, blant annet ved å styrke Husbanken mulighet for å bidra til slikt arbeid

## 2.6 Offentlige tjenester

Det er viktig å sikre at offentlige tjenester er tilpasset mangfoldet i befolkningen. For eksempel vil en økende andel eldre med minoritetsbakgrunn gjøre det nødvendig å sikre flerkulturell kompetanse i eldreomsorgen. SV vil jobbe for å øke andelen ansatte med minoritetsbakgrunn i offentlige etater for å sikre at tilbudet blir bedre tilpasset de ulike brukergruppene behov. SV vil styrke tolketjenestene slik at språkbarrierer ikke skal hindre god og likeverdig behandling i det offentlige tjenestetilbudet.

SV vil:

- arbeide for at mennesker med mindre enn full botid får en rimelig pensjonsopptjening
- øke andelen ansatte med minoritetsbakgrunn i offentlige etater for å sikre at tilbudet blir bedre tilpasset de ulike brukergruppene behov

### **3. Rasisme og diskriminering**

Diskriminering og rasisme er i høyeste grad en del av norsk virkelighet, men rasismen har i stor grad skiftet form og uttrykk.

Den vanligste rasismen i dag er mer tilslørt i formen, og fremhever de kulturelle og religiøse ulikhetene. «De andre» fremstilles som en gruppe med helt andre verdier og væremåter og som en trussel mot det etablerte og verdifulle i ens egen gruppe. Når kultur også sies å styre menneskers handlinger meget sterkt, har en på denne måten nesten gjeninnført den gamle rasismen bakveien, nå med kultur som forklaring i stedet for biologi.

SV er et antirasistisk parti, og vil bekjempe alle former for rasisme, diskriminering og fremmedfrykt i samfunnet.

#### **3.1 Islamofobi og antisemittisme**

Det amerikanske utenriksdepartementet advarer sin årlige menneskerettighetsrapport mot økende diskriminering av muslimer i Europa. Norge er på vei inn i et debattklima som til tider minner om den islamofobien vi finner i andre europeiske land, og som blant annet resulterte i minaretforbud i folkeavstemningen i Sveits før jul. SV vil jobbe mot at en retorikk rettet mot muslimer, som spiller både på gruppetenkning, grov generalisering og konspirasjonsideer, blir mer akseptert i norsk offentlighet. SV vil stille seg i spissen mot et slikt stigmatiserende debattklima.

Det er også en økende grunn til bekymring for antisemittiske holdninger i det norske samfunnet. SV vil styrke arbeidet for å bekjempe rasisme og antisemittisme i skolen. Det er nødvendig å trekke representanter for ulike trossamfunn, politi, frivillige organisasjoner som arbeid med barn og unge og ikke minst foreldre med i dette arbeidet.

#### **3.2 Utelivsdiskriminering**

Mange unge med innvandrerbakgrunn har opplevd diskriminering på utesteder. Dette gjelder særlig unge menn med ikke-vestlig bakgrunn. SV vil styrke kontrollen med at utesteder overholder forbudet mot etnisk diskriminering. Dagens regelverk åpner opp for at skjenkebevillingen *kan* inndras ved gjentatt diskriminering på bakgrunn av etnisitet. SV vil skjerpe regelverket slik at skjenkebevillingen *skal* inndras dersom det skjer gjentatt diskriminering på bakgrunn av etnisitet. Det er politiet som har ansvaret for opplæring og godkjenning av dørvakter. SV vil arbeide for at kampen mot diskriminering får et enda større fokus i opplæringen.

### **3.3 Rasistisk vold**

Det forekommer rasisme i Norge, særlig i perioder når innvandringsdebatten er ekstra tilspisset og hetsende. SV mener og rasistisk vold må bekjempes aktivt, blant annet ved at politiet følger nøye med i utviklingen i de høyreekstreme miljøene. Det må arbeides for å forhindre rekruttering til nynazistiske miljøer.

### **3.4 Mobilisering mot rasisme**

SV er et antirasistisk parti, og vil aktivt bekjempe alle former for rasisme, diskriminering og fremmedfrykt. I dag krever det mot å snakke om rasisme og diskriminering. Bare det å fastholde at det flerkulturelle Norge går i riktig retning utløser negative aviskommentarer, hatmail og trusler.

Innvandring preger samfunnsdebatten, og kommer til å gjøre det med tiltagende styrke i årene som kommer. I denne debatten skal SV være en kompromissløs forsvarer for et raust og inkluderende samfunn. Med utgangspunkt i grunnleggende menneskerettigheter forsvarer SV alle menneskers rett på likebehandling og beskyttelse mot diskriminering.

SV vil:

- styrke arbeidet for å bekjempe rasisme, muslimhets og antisemittisme i skolen
- skjerpe regelverket slik at skjenkebevillingen *skal* inndras dersom det skjer gjentatt diskriminering på bakgrunn av etnisitet

## ***SVs inkluderingspolitikk***

### **1. Språk og kompetanse**

For å få tilhørighet, en jobb og å sørge for at folk har en stemme, må enda flere få opplæring slik at de behersker norsk. SV vil arbeide for sikre deltakere i introduksjonsprogrammene en bedre oppfølging i overgang til arbeidsmarkedet. Det må tilrettelegges bedre for språkopplæring på arbeidsplassen, og innsatsen for voksenopplæring og etter- og videreutdanning for personer med minoritetsbakgrunn må styrkes.

### **2. Arbeid**

Deltakelse i arbeidslivet er en av nøklene for å sikre inkludering. SV vil fortsette å styrke innsatsen innenfor kvalifisering til arbeidsmarkedet og bekjempe diskriminering i arbeidslivet. SV vil innføre kvotering av minoritetspråklige arbeidssøkere ved ansettelse i offentlig sektor, og vil pålegge all offentlig virksomhet å ha rekrutteringsplaner for personer med minoritetsbakgrunn. SV vil gjøre det enklere å få godkjent utdanning og relevant arbeidserfaring fra utlandet.

### **3. Oppvekst og skole**

Grunnlaget for skole og utdanning legges i de tidligste barneårene. Billige barnehageplasser til alle og gratis kjernetid for femåringer er effektiv inkluderingspolitikk. SV vil arbeide for at det ansettes flere tospråklige assistenter og førskolelærere. Tolketjenesten skal være tilgjengelig for å sikre at ikke manglende språkkunnskaper hindrer kontakt mellom foreldre og skole. SV vil styrke den flerkulturelle kompetansen til rådgiverne i skolen, ansette flere minoritetsrådgivere og rekruttere flere lærere med minoritetsbakgrunn. SV vil fortsette arbeidet mot frafall i videregående skole, og lovfeste retten til lærlingplass.

#### **4. Kllassesamfunnet og kampen mot fattigdom**

Hvilken retning samfunnet tar er avgjørende for hvordan det går med integreringen. Et samfunn med en raus velferdsstat, et regulert arbeidsliv og små forskjeller er et godt samfunn for inkludering. Kamp mot kllassesamfunnet er derfor kamp for inkludering og integrering. SV vil styrke innsatsen på alle områder som bidrar til å utjevne sosiale forskjeller. Barn med minoritetsbakgrunn er overrepresentert blant fattige barn. Å få flere kvinner ut i arbeidslivet er et sentralt tiltak for å bekjempe barnefattigdom. SV vil styrke tiltak som gir kvinner med minoritetsbakgrunn mulighet til å kvalifisere seg for arbeidslivet.

#### **5. Politisk og økonomisk makt**

Det er en demokratisk utfordring at etniske minoriteter i dag er underrepresentert i folkevalgte organer, blant tillitsvalgte i fagbevegelsen og i styrer i næringslivet. SV vil styrke arbeidet med å rekruttere flere personer med minoritetsbakgrunn til politiske organer og vil ha egne rekrutteringsplaner for å nå dette målet i eget parti. SV vil øke støtten til oppstart og drift av organisasjoner som arbeider for etnisk likestilling, rettigheter og politisk skoling av personer med minoritetsbakgrunn.

#### **6. Diskriminering og rasisme**

Diskriminering og rasisme er i høyeste grad en del av norsk virkelighet. SV vil motarbeide diskriminering på boligmarkedet og arbeidslivet gjennom en streng håndheving av

Antidiskrimineringslovverket, og vil skjerpe regelverket mot diskriminering i utelivet. SV vil styrke arbeidet for å bekjempe rasisme, muslimhets og antisemittisme i skolen.